

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕТИКО-ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»

м. Полтава

Ющенко Ю.П., Павленкова О.С.

Фантастичні успіхи новітніх біотехнологій, які постали у другій половині й особливо наприкінці ХХ ст., породили цілий спектр світоглядно-етичних проблем. Безмежні технологічні можливості людини, яка використовує методи генної інженерії, клонування, потребують нової визначеності суспільства у плані ставлення до людини як до природної й соціокультурної цінності. Постають проблеми моральних регулятивів, «стандартів», що дозволяють або забороняють певні втручання в людське біологічне.

Біоетика як система поглядів, уявлень, норм і оцінок, що регулює поведінку людей з позицій збереження життя на Землі, відіграє дедалі більшу роль у суспільстві. Її феномен привертає значну увагу філософів і методологів науки, природознавців і медиків як на Заході, так і в Україні. Біоетика сьогодні є розділом філософської дисципліни, який вивчає проблеми моралі стосовно всього живого. На жаль, біоетичні принципи досі не стали обов'язковими для всієї світової спільноти.

Важливими складовими біоетики є медична етика і деонтологія. Медична етика розглядається не лише як етап «етичного вдосконалення» сучасної медицини, а як пошук шляхів гуманізації медицини як науки. Втім, попри всі ці кроки, українські медики не завжди мають достатній запас знань з етики, психології, філософії, щоб орієнтуватися в останніх досягненнях біомедицини. Тому вкрай актуальними стають проблеми сучасного викладання біоетики, формування етико-деонтологічного світогляду у студентів, вивчення біоетики у вищих навчальних закладах.

Не буде помилковим твердження, що сьогодні за появи деякої тенденції дегуманізації медицини у зв'язку з реформами та реструктуризацією системи

охорони здоров'я, значно зріс запит на медичного працівника, який володів би високою морально-етичною культурою. За умов модернізації суспільства не можна змиритися з тим, що медицина, зокрема, стоматологія, стане вільною від цінностей, передусім моральних. Відмова від моральних основ лікарської діяльності постає особливо небезпечною в умовах поширення в суспільстві етичного нігілізму, який безпосередньо пов'язаний із знеціненням традиційних загальнолюдських цінностей. Втрата морального значення медичної діяльності рівнозначна втраті її повноти і цілісності.

Хвороби зубів, органів і тканин порожнини рота людини є предметом професійної діяльності лікарів-стоматологів. В даний час вже мало хто, навіть, незважаючи на страх перед зуболікарським кріслом, стане займатися самолікуванням. Пацієнти у стоматологів будуть, напевно, завжди. Саме тому фахівці в даній області представляють собою стійке співтовариство, локальну групу в загальному контингенті медичних працівників, причому, дана група відрізняється від інших подібних не тільки предметом своєї діяльності, а й способами самоорганізації, ознаками відокремлення, корпоративними стандартами поведінки. Ці способи, ознаки і стандарти з необхідністю включають моральні цінності, навколо яких координується стоматологічна діяльність.

Особистість сучасного студента-стоматолога формується у період, коли в суспільстві постала деяка невизначеність системи цінностей. Цінності, що пропагуються масовою культурою, виявляються діаметрально протилежними тим, які традиційно були притаманні найкращим представникам вітчизняної медицини. Враховуючи те, що вплив соціального середовища виявляється значно сильнішим за вплив системи освіти, неабияку значущість набуває створення у вищому медичному навчальному закладі освітнього середовища, яке б сприяло формуванню етико-деонтологічної культури майбутнього фахівця.

Аналіз сучасного вітчизняного науково-теоретичного підґрунтя дозволяє визначити етико-деонтологічну компетентність стоматолога інтегративним

особистісним утворенням теоретичних знань, практичних умінь, професійно значущих якостей та досвіду, що зумовлює готовність особистості до вирішення перш за все питань стоматологічної практики і забезпечує високий рівень професійної культури.

Слід зазначити, що компетентність стоматолога потребує постійного розвитку, є динамічним особистісним утворенням, оскільки його змістовне наповнення і якісний рівень залежать від багатьох чинників: життєвого досвіду особистості, розвитку права, моралі, освіти, культури тощо. Усвідомлення професійних задач, осмислення професійних рішень та їх наслідків, узагальнення власного досвіду та досвіду попередників, прогнозування перспектив – ця внутрішня духовна робота дасть майбутньому стоматологу вибудувати найкращу стратегію свого фахового зростання. Велике значення матиме те, наскільки лікар відповідає за свої вчинку, дії, слова.

Лікар-стоматолог, як і всякий лікар, виконуючи свій професійний обов'язок щодо хворої або здорової людини, зобов'язаний, з одного боку, забезпечити надання йому необхідної стоматологічної допомоги, використовуючи всі досягнення сучасної стоматології, і з іншого боку, всіма заходами уникнути нанесення своїми діями якої-небудь шкоди її фізичному стану і психіці.

До основних компонентів етико-деонтологічної культури стоматолога можна віднести:

- знання – інформація про навколишній і внутрішній світ людини, зафіксована у свідомості студентів шляхом викладання циклу дисциплін професійної, практичної, гуманітарної підготовки;
- деонтологічні вміння – психічні утворення, які полягають в засвоєнні студентами способів діяти відповідно до деонтологічних принципів;
- деонтологічні навички – деонтологічні дії, доведені до автоматизму;
- професійні здібності тощо.

Однією з головних умов досягнення успіху в лікуванні є довіра хворого до лікаря. Аналіз стоматологічної практики свідчить, що конфлікти, пов'язані з

невмінням спілкуватися з пацієнтом і завойовувати його довіру, виникають найчастіше за будь-які інші скарги. Щоб завоювати цю довіру, недостатньо мати високі фахові знання, треба ще вміти знайти підхід до хворого. Встановлення довірливого міжособистісного контакту в системі «лікар-пацієнт», ефективне спілкування лікаря з пацієнтом у процесі лікування є провідними факторами до успішного лікування. Слід підкреслити, що деонтологія у стоматології тісно пов'язана з профілактикою конфліктних ситуацій у системі міжособистісних відносин «лікар-пацієнт». Крім того успіх стоматологічного лікування багато в чому залежить від психологічних аспектів адаптації пацієнтів до певних стоматологічних втручань. Взагалі, психологічні знання, навички і вміння лікаря-стоматолога складають важливий аспект медичної деонтології, оскільки дозволяють йому визначити індивідуально-психологічні особливості особистості пацієнта для вибору найкращої тактики при стоматологічному обслуговуванні. При неспроможності лікаря-стоматолога діагностувати тип особистості пацієнта, при незнанні ним алгоритму поведінки з людьми того чи іншого характерологічного типу і невмінні психологічно правильно вибудувати свою домінуючу роль у лікувальному процесі підвищується ймовірність підвищення впливу суб'єктивних оцінок, продукованих самим пацієнтом. Тому з метою ефективної взаємодії у системі «лікар-пацієнт» варто враховувати характер, темперамент, тип нервової системи пацієнта. Знання різних характерологічних типів пацієнтів необхідні будь-якому лікарю, і перш за все для того, щоб застосовувати психотерапевтичний вплив у рамках деонтологічної поведінки лікаря-стоматолога. Разом з тим питання, пов'язані з вивчення типів реагування пацієнтів з різними характерологічними особливостями на стоматологічному прийомі, їх впливом на процес адаптації до різних стоматологічних практик, вивчені недостатньо.

Опанування студентами циклу гуманітарних дисциплін у медичному навчальному закладі – є необхідною складовою формування їх професійної культури. Майбутній стоматолог повинен розуміти соціально-гуманітарний

вимір свого призначення, від професіоналізму в галузі стоматології до принципів етичного і законодавчого регулювання лікарської діяльності. Професія лікаря-стоматолога – це професія, яка формується на моральному підґрунті, має моральне значення і наповнена глибоким моральним змістом. І студент, який здобуває професію стоматолога, має усвідомлювати, що етико-деонтологічна культура стоматолога – це не просто властивість його особистості, яка заслуговує на повагу, а й якість, що визначає його професіоналізм.